

Kotouttamisen kumppanuusohjelma: Kotouttaminen on kumppanuutta – tule mukaan

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Sisälllys

Johdanto	3
Kumppanuusohjelman toteutuksen suuntavivoja	5
Vahvistetaan Suomen innovaatiokykyä maahanmuuttajien osaamisella	7
3.1 Nykytila	8
3.2 Painopisteet ja aloitteet	9
Tehostetaan kotouttamista poikkihallinnollisesti	11
4.1 Maahanmuuttajien työllistyminen	12
4.2 Lasten, nuorten ja perheiden kotoutuminen	16
Edistetään valtion ja kuntien yhteistyötä pakolaisten vastaanotossa	21
5.1 Nykytila	22
5.2 Painopisteet ja aloitteet	23
Kannustetaan avointa keskustelukulttuuria, rasismia ei sallita	25
6.1 Nykytila	26
6.2 Painopisteet ja aloitteet	26
Osallistuminen kumppanuusohjelmaan	29

Tekijät:

Meri-Sisko Eskola, TEM

Maria Tiainen, TEM

Olli Oosi, Owl Group

Risto Karinen, Ramboll Management Consulting

Taitto: Nórr Design

1. Johdanto

Kotoutumisen edistäminen ei ole vain virkamiestyötä, sillä kotoutuminen on usein arkista vuorovaikutusta, joka vaikuttaa niin tulijaan kuin vastaanottajaan. Tukena kotoutumispolun varrella ovat viranomaisten lisäksi järjestöt, yritykset, työyhteisöt, naapurustot sekä muut yhteisöt.

Koska kotoutumista tukevat monet eri toimijat, valtion rinnalle tarvitaan kuntien, kansalaisyhteiskunnan, maahanmuuttajien omien yhteisöjen, yritysten ja muiden organisaatioiden aloitteita ja erilaisia yhteistyön muotoja. Kotouttamisesta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön tavoitteena on tukea tätä monialaista yhteistyötä muun muassa kotouttamisen kumppanuusohjelman kautta.

Kumppanuusohjelman tarkoitus on kehittää yhteistyötä kotouttamisen parissa. Ohjelmalla tuetaan kotoutumista tuomalla eri toimijoita yhteen sekä tunnistamalla ja määrittelemällä kotouttamistyötä tukevia yhteistyömahdollisuuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö koordinoi kumppanuusohjelmaa toteuttamalla rakenteet, jotka mahdollistavat kotoutumista edistävien uusien kumppanuuksien sekä ideoiden ja toimintamallien synnyn. Kumppanuusohjelma

ei ole siis perinteinen ohjelma-asiakirja, vaan sen sisällöt ja toteutustavat muotoutuvat ohjelmaan osallistuvien kumppanien yhteisistä näkemyksistä ja toiminnasta.

Kumppanuusohjelman tavoitteet

Kumppanuusohjelman perusidea on tarjota mahdollisuuksia käytännön työssä ja kohtaamisissa syntyville ideoille ja aloitteille. Kumppanuusohjelmaa on siksi suunniteltu tiiviissä yhteistyössä kotouttamistyön toimijoiden kanssa.

Kumppanuusohjelman tavoitteena on

- löytää uudenlaisia, ruohonjuuritason ideoita kumppanuuksista.
- levittää ja ottaa käyttöön hyviksi todettuja toimintamalleja.
- tuoda uusia toimijoita kotoutumista edistävän toiminnan pariin ja osoittaa toimijoiden voivan edistää kotoutumista monin eri tavoin.
- innoittaa organisaatioita näiden suunnitellessa toimintaansa tai hakiessa hankerahoitusta.
- tukea vapaaehtoistoimintaa kotoutumisen edistämisessä.

Kumppanuusohjelman sisältö ja teemat

Tämä julkaisu on ensimmäinen askel kumppanuusohjelman toteuttamisessa. Julkaisuun on koottu visioita tulevaisuuden kumppanuuksien tarpeista, muodoista ja mahdollisuuksista. Julkaisun sisältö on tuotettu syksyllä 2015 pidetyissä teematyöpajoissa sekä kumppanuuskampanjassa koottujen aloitteiden ja lupausten pohjalta. Teematyöpajoihin osallistui yhteensä noin 300 henkilöä eri organisaatioista.

Lupaukset ovat organisaatioiden sitoumuksia kotoutumisen edistämiseen. Ne osoittavat miten monin eri tavoin kotoutumista voidaan tukea. Kumppaneiden tekemät aloitteet on tarkoitettu sytykkeeksi uudenlaisille yhteistyön tavoille; kumppanit voivat yhdessä toteuttaa niitä.

Kumppanuusohjelmaa on rakennettu viiden hallitusohjelmasta poimitun teeman ympärille. Myös aloitteet sekä lupaukset on jaoteltu näiden teemojen mukaan.

Kumppanuusohjelman teemat ovat:

1. Tehokas kotoutuminen ja työllistyminen
2. Lasten, nuorten ja perheiden kotoutuminen
3. Kansainvälinen suojelu ja kunnat
4. Maahanmuuttajat, elinkeinotoiminta ja innovaatiot
5. Avoin keskustelukulttuuri, rasismia ei sallita

Tässä julkaisussa esitellään jokaisesta teemasta työpajoissa syntynyt kuvaus nykytilasta sekä kehittämistyön painopisteet, jotka liittyvät teemaan ja edellyttävät kumppanuuksia. Painopisteiden taustalla ovat kumppanien tekemät aloitteet, jotka tarjoavat kumppanuutta edellyttäviä ratkaisuehdotuksia painopisteissä esiin nostettuihin haasteisiin.

Osa ehdotetuista aloitteista on isoja ja osa pieniä, osa on konkreettisia toimenpiteitä ja osa eräänlaisia kehittämisen suuntaviivoja. Mukana on lisäksi kumppaneiden julkisille toimijoille esittämiä toiveita.

Yhdessä kohti uudenlaista verkostotyötä ja kumppanuutta

Kumppanuusohjelman koostaminen on osoittanut kotouttamistyön kentän toimijoiden työn laaja-alaisuuden, osaamisen monialaisuuden sekä työn verkostomaisuuden, mutta myös kotouttamistyön kentän hajanaisuuden ja koordinaation haasteen.

Vaikka tiedonvaihto ja toiminnan koordinointi ovat jo pitkään olleet osa toimijoiden välistä yhteistyötä, yhdessä kehittämisen merkitys kasvaa. Tämän mahdollistamiseksi tarvitaan organisaatioita yhteen tuovia ja sitovia rakenteita

sekä prosesseja, jotka ovat sekä riittävän kevyitä että kaikkien osallistujiensa näkökulmasta hyödyllisiä. Uudenlainen verkostoajattelu ei perustu sitovuuteen, tilin-tekovastuuseen tai velvoitteisiin, vaan tarkoituksenmukaisiin ja vapaaehtoiisiin kytkentöihin toimijoiden välillä.

Kotouttamistyön määrän ja haasteiden lisääntyessä myös verkostotyön sisältöjen ja muotojen on jatkossa uudistuttava. Kumppanuusohjelma on tässä yksi syöte - ja jo itsessään uudenlainen aloite.

2. Kumppanuusohjelman toteutuksen suuntaviivoja

Kumppanuusohjelma on ensimmäinen laatuaan. Tämä tarkoittaa, että kumppanuusohjelman prosessin tulee olla jatkossa kehittyvä. Prosessin tavoitteena on kehittää kotoutumista edistävää toimintaa yhteistyössä.

Kumppanuusohjelman rakenteiden tulee mahdollistaa kumppanien kohtaaminen matalan kynnyksen periaatteella ja uusien ideoiden sekä aloitteiden jakaminen.

Toteutuksen periaatteet

Kumppanuusohjelman toteuttaminen perustuu avoimuuteen. Kaikki halukkaat toimijat voivat osallistua kotoutumisen edistämiseen sekä kumppanuusohjelman toteuttamiseen omien mahdollisuuksiensa mukaan.

Tärkeitä periaatteita ovat myös yhdenvertaisuuden edistäminen ja ihmisarvon tunnustaminen. Kaiken kumppanuusohjelman kautta toteutettavan toiminnan tulee tukea näitä periaatteita.

Kumppanuudet

Kumppanuusohjelman tavoitteena on luoda uudenlaisia kumppanuuksia ja toimintamalleja laajasti erilaisten toimijoiden välille sekä tuoda uusia toimijoita kotouttamistyön pariin. Kumppaneiden ydintyön ei tarvitse siis liittyä kotouttamiseen. Kumppanuuksia pyritään luomaan sekä ala- että sektorirajat ylittävästi.

Kumppanuusohjelman rakenteet

Kumppanuusohjelmalle luodaan seuraavat rakenteet, joiden toteuttamisesta ja koordinoinnista työ- ja elinkeinoministeriö vastaa.

1. Kumppanuuksien pyöreä pöytä

Keskeisten viranomaisten, kansalaisyhteiskunnan, yritysten, työmarkkinajärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa perustetaan kotouttamisen pyöreä pöytä, jonka tarkoituksena on seurata ja kehittää kumppanuusohjelman tavoitteiden mukaista toimintaa. Pyöreä pöytä on tiedon vaihdon, hyvien käytäntöjen jakamisen ja yhteisen toiminnan suuntaamisen foorumi. Se tarjoaa kumppanuustoiminnan muille tasoille rakenteen, jolle kumppanuudessa edistettäviä asioita voidaan esittää ja edistää.

2. Kotouttamisen Summit – Joka toinen vuosi järjestettävä tapahtuma

Muuttunut maahanmuuttotilanne korostaa kotouttamista ja kotoutumista. Kotouttamisen Summit (tai Kotouttamisen foorumi) kokoaa yhteen kotouttamisen ajankohtaiset asiat, keskeiset haasteet, viimeisimmän tutkimustiedon sekä hyvät käytännöt kaksipäiväiseen Kotouttamisen Summit -tapahtumaan. Tapahtuman organisointia avustaa edellä kuvattu kumppanuuksien pyöreä pöytä.

3. Kumppanihakukotouttaminen.fi-sivustolla

Uusia kumppanuuksia tuetaan kumppanuusohjelmassa myös kumppanihakulla. Kumppanuusohjelmaan osallistuvat toimijat voivat ilmoittaa yhteistyötä edellyttävästä toiminnastaan työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskuksen ylläpitämällä kotouttaminen.fi-sivustolla.

4. Kumppanuusohjelman julkaisu

Kumppanuusohjelma julkaistaan valtion kotouttamisohjelman yhteydessä neljän vuoden välein. Näin seurataan ja arvioidaan kumppanuusohjelman toteutusta sekä avataan ohjelmalle hahmoteltuja painopisteitä sekä sen suuntaa yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Myös ohjelman rakenteiden toimivuutta tarkastellaan kumppaneilta saadun palautteen perusteella, jotta kumppanuuksien synnylle voidaan luoda mahdollisimman otolliset puitteet.

Julkaisemalla kumppanuusohjelma valtion kotouttamisohjelman yhteydessä kotoutumista edistävien kumppanuuksien tukeminen voidaan tuoda osaksi valtion kotouttamisen edistämisen strategiaa.

5. Muu kumppanuutta tukeva toiminta

Jotta kumppanuuksilla toteutettava kotoutumista tukeva toiminta olisi mahdollisimman vaikuttavaa, sen suunnittelussa tulee ottaa huomioon ajankohtainen tutkimustieto sekä ammatillisen osaamisen kehittäminen.

Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisen osaamiskeskus tukee kotouttamistyön ammattilaisten työtä koulutuksin sekä tuottamalla kotouttamiseen liittyvää tutkimus-, tilasto- ja selvitysmateriaalia. Voit tutustua kotouttamisen osaamiskeskuksen työhön kotouttamisen.fi-sivustolla, joka on tarkoitettu maahanmuuttajia työssään kohtaavien ammattilaisten työn tueksi.

6. #kumppanuusohjelma

#kumppanuusohjelma on brändi, jonka alla jokainen yhteisö tai yksilö voi halutessaan toimia kumppanuusohjelman tukena. Työ- ja elinkeinoministeriö ja kotouttamisen osaamiskeskus kehittävät kumppanuusohjelman brändiä ja nostavat tiedotuksessaan esiin kumppanuusohjelmaan osallistuvien toimijoiden työtä.

Rakenteiden toteutuksen aikataulu

Kumppanuusohjelman rakenteiden luomisen aikataulu on seuraava:

- Kumppanuuksien pyöreä pöytä aloittaa toimintansa keväällä vuonna 2016.
- Ensimmäinen Kotouttamisen valtakunnallinen Summit järjestetään keväällä 2017.
- Kumppanuusohjelmaa voit seurata muun muassa osoitteessa www.kotouttaminen.fi/kumppanuusohjelma

Kumppanuusohjelman sisällöt

Kumppanuusohjelman rakenteiden tulee mahdollistaa hyvin vapaat sisällöt kumppanuusohjelman toteuttamiselle. Viime kädessä kumppanuusohjelman toiminta määrittyy siinä, minkälaisia uusia yhteistyön muotoja ja toimintaa kumppanit luovat kumppanuusohjelman teemojen pohjalta.

Yhteistyö käynnistetään kumppaneiden tekemien aloitteiden ja lupauksen pohjalta, jotka on tähän julkaisuun koottu omiksi teemoikseen.

3. Vahvistetaan Suomen innovaatiokykyä maahanmuuttajien osaamisella

Maahanmuuttajien osaamisen täysimittainen hyödyntäminen on tärkeää – myös elinkeinoelämän uudistumisen tarpeiden näkökulmasta. Myös Suomen houkuttelevuus kansainvälisten asiantuntijoiden ja muun työperusteisen maahanmuuton kohdemaana on tärkeä kysymys.

3.1 NYKYTILA

Yhteiskunnan kansainvälistyminen tuo maahan uusia ideoita ja näkökulmia ja se voi tukea suomalaisten yritysten toimintaa globaaleilla markkinoilla. Lisäksi työikäisen väestön maahanmuutto tukee Suomen ikärakennetta.

Suomessa on viime vuosina kiinnitetty yhä enemmän huomiota työperusteisen maahanmuuton ja korkeakoulujen kansainvälisyyden kehittämiseen. Keskustelussa on painottunut esimerkiksi työlupien tarveharkinta ja kansainvälisten opiskelijoiden kielitaito. Osaajien houkuttelemiseksi on toteutettu eri toimenpiteitä varsin maltillisesti. Taloustilanne ei ole mahdollistanut tai edellyttänyt aktiivista tarttumista kysymykseen. Sen sijaan maahanmuuttajat perustavat paljon yrityksiä ja yritystoiminnan käynnistämisen tueksi on olemassa palveluita.

Kumppanuusohjelman näkökulmasta tärkeää on eri tahoilla virinnyt halu muuttaa turvapaikanhakijoiden määrään liittyvää, usein ongelmalähtöistä keskustelua vahvemmin myös mahdollisuuksien tunnistamiseen. Uusien tulijoiden osaaminen ja motivaatio tahdotaan ottaa käyttöön mahdollisimman nopeasti. Uudet toimintamallit voivat tukea myös jo pidempään maassa olleita, jotka eivät ole kiinnittyneet tyydyttävällä tavalla työelämään tai joiden osaamispotentiaali on vajaakäytöllä.

Kumppanuusohjelman yhteydessä keskusteltiin maahanmuuttajien mahdollisuuksista antaa oman panoksensa elinkeino- ja innovaatiotoiminnan kehittämiseksi uudenlaisten yhteistyötapojen kautta. Yksittäisten aloitteiden lisäksi keskusteluissa sivuttiin isompiakin teemoja kuten suomalaisten työmarkkinoiden joustavuutta ylipäättänsä. Alla käydyt keskustelut on ryhmitelty joukoksi aloitteita.

***Yhteiskunnan
kansainvälistyminen
tuo maahan uusia
ideoita.***

3.2 PAINOPISTEET JA ALOITTEET

1. Painopiste: Yritystoiminnan käynnistämisen tukeminen

Maahanmuuttajien kannustaminen yrittäjyyteen tukee työllisyyttä. Maahanmuuttajayrittäjyyttä on tuettu etenkin suurimmissa kaupungeissa jo pidempään. Toimintaa voidaan edelleen kehittää.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Yritystoiminnan käynnistymistä tukevat rahoitusmuodot joustavammiksi tulisi muuttaa joustavammiksi (esim. yrittämisen salliminen työmarkkinatuella).
- Yrittäjyysvaihtoehto tulisi tuoda paremmin esiin maahanmuuttajien osaamiskartoituksen yhteydessä ja yrittäjyyttä tulisi korostaa kotoutumiskoulutuksen sisällöissä.
- Maahanmuuttajia voidaan tukea tunnistamalla konkreettisia liiketoimintamahdollisuuksia ja käymällä niitä läpi potentiaalisten yrittäjien kanssa.
- YritysSuomi-portaalin eri kieliversioista sekä muista palveluista ja tukimuodoista voidaan tiedottaa aktiivisesti.
- Maahanmuuttajajärjestöjä tulisi tukea oman liiketoiminnan käynnistämisessä (esim. osuuskuntamuotoisesti).
- Mobiilisovellusten kautta järjestettävää yrittäjyyskoulutusta voidaan kehittää ja yritykset tulisi ottaa mukaan näiden palveluiden suunnitteluun.
- Yrittäjäjärjestöjä ja muita toimijoita tulisi tukea järjestämään uusille maahanmuuttajayrittäjille mentorointia. Työstä jo olemassa olevia kokemuksia tulisi hyödyntää.

- Yrittäjyyskoulutusta tulisi tarjota työvoimahallinnon asiakaskuntaa laajemmalle joukolle englannin kielellä ja mahdollisuuksien mukaan muilla kielillä.

2. Painopiste: Turvapaikanhakijoiden aktivointi

Sekä turvapaikanhakijoiden että laajemmin yhteiskunnan kannalta olisi edullista, jos turvapaikanhakijat voisivat jo oleskelulupapäätöstä odottaessaan aktivoitua kehittämään itseään ja suunnittelemaan tulevaa elämäänsä.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Tulisi varmistaa, että vastaanottokeskuksissa asuvista ihmisistä ja heidän osaamisestaan sekä työ- ja oppimismotivaatiostaan saadaan tietoa mahdollisimman nopeasti. Hyödynnetään osaamisen kartoittamisessa mobiilisovelluksia.
- Lisäksi osaamisen tunnistamisen malleja voidaan selvittää yhteistyössä työnantajien kanssa esim. työkokeiluja hyödyntämällä.
- Yrityksiä, kuntia ja järjestötoimijoita tulisi kannustaa järjestämään työtä ja toimintaa vastaanottokeskuksiin.
- Turvapaikanhakijoille voidaan tarjota mahdollisuuksia opiskella esimerkiksi erilaisten mobiilisovellusten avulla. Vaikka henkilö ei saisi oleskelulupaa, voi hän hyödyntää oppimaansa kotimaassaan.

3. Painopiste: Maahanmuuttajat auttavat kehittämään suomalaisia yrityksiä

Maahanmuuttajissa on paljon potentiaalia suomalaisen yritystoiminnan kehittämisen näkökulmasta; he ovat oman lähtömaansa kulttuurin ja markkinoiden asiantuntijoita.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Tulisi selvittää, miten maahanmuuttajat ja yritykset voisivat kohdata paremmin ja löytää yhdessä uusia markkinoita suomalaisille tuotteille ja palveluille.
- Yrityksille tulisi järjestää mahdollisuuksia kokeilla edellä mainittua toimintaa. Toiminnan osoittautuessa hyödylliseksi sitä voidaan vakiinnuttaa. Tällaisten mallien hyödyntäminen voi edellyttää työmarkkinoiden aiempaa suurempaa joustavuutta.
- Ihmisille tulee antaa itselleen tilaa ehdottaa erilaista tarvittavaa toimintaa ja aikaansaada kokeiluja, joita julkinen valta voi tulla tarvittaessa vastaan.

4. Painopiste: Työllistämisen helpottaminen

Maahanmuuttajien työllistämisen helpottamiseen tähtäävät toimet nousevat usein keskustelun kohteeksi ja turvapaikanhakijoiden lisääntynyt määrä tekee keskustelusta

Tredea: Lupaamme haastaa yritykset hyödyntämään kansainvälistä osaamista

Elinkeinoelämän keskusliitto: Lupaamme edistää maahanmuuttajien työelämään pääsyä

Advisers Tuominen Oy: Lupaamme saada vientiyritykset kasvuun työperäisen kotouttamisen avulla

entistä ajankohtaisemman. Seuraavat toimet tarjoavat kumppanuusohjelman näkökulmasta erilaisia ratkaisuja haasteeseen.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Selvitetään, miten pk-yrityksiä voidaan tukea maahanmuuttajien ohjaamisessa ja perehdyttämisessä. Tähän liittyvät vastuut ja osaamisedellytykset nostavat rekrytointien kynnyksiä.
- Korostetaan soveltuvan kielitaidon ja suomalaisen työkulttuurin ymmärtämisen riittävyyttä, ei vaadita liikaa kielitaitoa.
- Nostetaan esille mielenkiintoisia roolimalleja (esimerkiksi erilaiset kansainväliset osaajat), jotka voivat kannustaa maahanmuuttajia löytämään oman paikkansa.
- Tunnistetaan ja pidetään esillä myös sellaisia työmarkkinoita ja työpaikkoja, jotka eivät edellytä suomen tai ruotsin kieltä.
- Työllistymisen edistämiseksi turvapaikanhakijoiden kohdalla tulisi ratkaista myös teknisiä asioita, kuten esimerkiksi tapaturmavakuutusten ottaminen ja pankkitilin hankkiminen, joihin nykyiseltään liittyy ongelmia.
- Luodaan viisumityyppi, joka mahdollistaa työnhaun.
- Kehitetään mentorointitoimintaa sekä luoda kaikin tavoin mahdollisuuksia oman verkostojen löytämiseen.
- Kannustetaan työnantajia tarkastelemaan kriittisesti asettamiaan pätevyysvaatimuksia erityisesti kielitaidon suhteen.
- Kehitetään oppisopimuskoulutuksesta joustavampaa. Selvitetään, olisiko oppisopimuskoulutusta taroituksenmukaista järjestää englannin kielellä sekä olisiko mahdollisuuksia näyttötutkintoihin, jotka eivät edellytä kielitaitoa.

Vanhustyön Trainee -hankkeet: Lupaamme edistää maahanmuuttajanuorten työllistymistä vanhustyöhön

Me2we-verkosto: Lupaamme tarjota korkeakoulutetuille maahanmuuttajille mahdollisuuden työllistää itsensä verkostomme avulla

Lieksan Somaliperheyhdistys ry: Edistämme maahanmuuttajien yrittäjyyttä

Työterveyslaitos: Lupaamme tuottaa ja jakaa tutkimustietoa suomalaisesta työelämästä maahanmuuttajille ja työpaikoille

Suomen Pakolaisapu ry: Järjestöhautomo lupaa kehittää maahanmuuttajajärjestöjen ja etnisten yhdistysten toimintaa, jotta ne voivat toimia jatkossa tärkeinä kulttuuri- ja viennin edistämiseen liittyvän tiedon kanavina, vaihtuvina kotoutumisen organisaatioina ja maahanmuuttajien työllistäjinä sekä potentiaalisina väylinä yrittäjyyteen

5. Toiveita julkishallinnolle

Monet maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseen liittyvät kysymykset ovat sellaisia, joihin tarvitaan uudenlaisia julkishallinnon ratkaisuja. Työllistymisen edistäminen voi edellyttää työmarkkinoiden joustavuuden lisäämistä, mikä on kumppanuusohjelmaa laajempi kysymys. Työpajassa esitettiin seuraavia toiveita julkishallinnolle maahanmuuttajien yrittäjyys-, innovaatio- ja työvoimapotentialin hyödyntämisen tukemisessa.

- Kehitetään julkisten toimijoiden kykyä reagoida muiden toimijoiden piirissä syntyneisiin aloitteisiin ja toimintaan sekä tukemaan kehitystä tarvittavilla tavoilla.
- Uudistetaan oleskelulupajärjestelmää niin, että se huomioi paremmin yritystä perustamassa olevat henkilöt.

- Uudistetaan viranomaisten asiakaslähtöisempää toimintaa esimerkiksi maahanmuuttoprosessissa etenkin niiden maahanmuuttajien kohdalla, joita maahan erityisesti halutaan houkutella.
- Kirkastetaan edelleen Suomen maabrändiä ulkomailla, mikä helpottaisi asiantuntijoiden houkuttelua.
- Järjestetään Suomessa julkisia palveluita yhä enemmän englanniksi.
- Monet työllistymisen edistämiseen liittyvät ideat törmäävät työmarkkinoiden rakenteisiin. Joustavimmat työmarkkinat mahdollistaisivat uudenlaisia kokeiluja ja matalamman kynnyksen työmahdollisuuksia.

4. Tehostetaan kotouttamista poikkihallinnollisesti

4.1 MAAHANMUUTTAJIEN TYÖLLISTYMINEN

Monet maahanmuuttajien työllistymiseen liittyvät kysymykset kytkeytyvät kielitaitoon ja osaamiseen sekä näiden tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Aikaisempi yhteistyö on osoittanut, että kumppanuudet voivat tukea viranomaisten työtä näiden aiheiden parissa.

4.1.1 Nykytila

Työ ja työllistyminen ovat monille Suomeen muuttaville ensisijainen väylä kotoutumiseen. Nyt käsillä oleva tilanne on haastava. Turvapaikanhakijoiden nopeasti kasvanut määrä haastaa vanhat kotouttamistyön mallit ja työllistämiseen tähtäävät palvelut. Taloustilanteen jatkuessa vaikeana maahanmuuttajien työllistyminen on kiinteässä yhteydessä työnantajien yleisiin mahdollisuuksiin ja halukkuuteen rekrytoida. Työnantajan näkökulmasta kyse on aina osaajan tai potentiaalisen tulevan osaajan rekrytoinnista – oli rekrytoitava sitten Suomessa tai ulkomailla syntynyt.

Tehokasta kotoutumista ja työllistymistä koskeneessa työpajassa esitettiin lukuisia toiveita viranomaisten suuntaan. Yritysten ja työnantajien puheenvuoroissa korostui toive siitä, että yritykset saisivat palvelua ja neuvontaa yhdeltä luukulta ilman, että heidän tarvitsee selvittää eri toimijoilta kaikkia työllistämiseen tai TE-palvelujen yksityiskohtiin liittyviä säännöksiä.

Viranomaisille pyydettiin myös varmistamaan riittävät resurssit, jotta eri palveluihin kuten koulutuksiin pääsy

olisi riittävän nopeaa eikä palveluiden väliin syntyisi turhia odotusaikoja. Työllistymistä tukevien kumppanuuksien suhteen keskustelut kietoutuvat yleensä työnantajien, TE-palveluiden, kuntien, oppilaitosten ja joiltain osin järjestöjen väliseen yhteistyöhön.

Kumppanuuksien näkökulmasta kyse ei siis ole siitä, ettei yhteistyörakenteita ja -kokemusta olisi jo kosolti. Kyse on ennemminkin siitä, onnistutaanko työllistymiseen liittyvää säännöstöä yksinkertaistamaan ja toisaalta kokeilemaan ennakkoluulottomasti uudenlaisia toimenpiteitä työllistymisen edistämiseksi.

***Työ ja työllistyminen
ovat monille
ensisijainen väylä
kotoutumiseen.***

Helsingin aikuisopisto: Lupaamme edistää maahanmuuttajien asettumista Suomeen

Hyria koulutus: Lupaamme edistää kotoutumista koulutuksen ja vuoropuhelun keinoin

Mannerheimin Lastensuojeluliitto: Lupaamme sitoutua pitkäjänteiseen kotouttamistyöhön

Marttaliitto: Lupaamme tarjota kotitalousneuvontaa ja tukea vapaaehtoisia martoja kotouttamistyössä

Monika-Naiset liitto ry: Lupaamme edistää maahanmuuttajataustaisten naisten kotoutumista

Amiedu: Lupaamme tuottaa vaikuttavia ratkaisuja kotoutumiseen

Valmennuskeskus Public: Kehitämme maahanmuuttajien valmennuspalveluita

Monik ry: Lupaamme edistää kokonaisvaltaista kotoutumista, joka tähtää kohti työelämää

Tampereen ammattikorkeakoulu (TAMK): Lupaamme edistää ja tukea turvapaikanhakijoiden osaamispääomän innovatiivista kasvua laaja-alaisesti arjessa ja työssä

4.1.2 Painopisteet ja aloitteet

Kumppanuusohjelman valmistelussa ehdotetut, työllistymistä edistävät toimenpiteet ovat monilta osin jo tuttuja, mutta niitä on tärkeä tuoda esiin kumppanuuksien näkökulmasta edelleen.

1. Painopiste: Maahanmuuttajien verkostojen vahvistaminen

Kumppanuuksien avulla on mahdollista laajentaa ja syventää erityisesti maahanmuuttajien verkostoja, joilla on käytännössä keskeinen merkitys työn saamisessa; merkittävä osa työpaikoista täytyy juuri verkostojen kautta.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Yritykset, kunnat sekä järjestökenttä ovat olleet mukana toteuttamassa verkostoitumisen edistämiseksi esimerkiksi erilaisia tapahtumia, mentorointiohjelmaa ja TE-palveluita. Työnantajien näkökulmasta erityisen tärkeitä ovat työelämäjaksot kotoutumiskoulutuksissa, työkokeilupaidat ja palkkatukipaikat. Tätä työtä on edelleen jatkettava ja mukana olevien toimijoiden piiriä laajennettava.

Työ- ja elinkeinoministeriö: Lupaamme tukea kansalaisjärjestöjen kotoutumista edistävää vapaaehtoistyötä

Diakonia-ammattikorkeakoulu: Lupaamme edistää kotoutumista monipuolisesti toiminnassamme

2. Painopiste: Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen joustavasti ja nopeasti on yhä tärkeämpää.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Kumppanit voivat levittää jo olemassa olevia, hyviä osaamisen tunnistamisen toimintamalleja aktiivisesti.
- Työelämän muutoksien johdosta työnantajien, viranomaisten ja oppilaitosten yhteispelin on toimittava hyvin.
- Osaamisen lisäksi oleellista on tunnistaa oppimiskykyä ja – mahdollisuuksia – ennakkoluulottomasti työelämään kytkettynä. Mahdollisuus näyttää osaamistaan on usein paras työhakemus.

3. Painopiste: Joustavien koulutuspolkujen luominen

Kotoutumiskoulutusten, oppisopimuskoulutusten, ammatillisten pätevöitymiskoulutusten ja ylipäänsä ammatillisen koulutuksen tulisi olla joustavaa ja ottaa huomioon erilaisia tarpeita. Kumppanuusohjelman valmistelun yhteydessä erityisesti oppisopimuksien kehittäminen korostui.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Kotoutumiskoulutusten kehittämistyötä on tehty paljon (esimerkiksi Osallisena Suomessa –hanke), mutta hyviä käytäntöjä tulee edelleen levittää.
- Ammatillisen kotoutumiskoulutuksen toteuttamista ja kehittämistä tulisi jatkaa.
- Kotoutumiskoulutuksen kanssa samaan aikaan tulisi voida olla esimerkiksi osa-aikatyössä, työkokeilussa tai palkkatuetussa työssä ("irti on/off -ajattelusta").

Spring House Oy: Lupaamme auttaa maahanmuuttajia työllistymään

Sähköturvallisuuden edistämiskeskus STEK ry: Lupaamme tukea maahanmuuttajien tietoisuuden lisäämisessä sähkön turvallisesta ja energiatehokkaasta käytöstä

Suomen Venäjänkieliset - Keskusjärjestö ry: Lupaamme edistää maahanmuuttajien kotouttamista ruohonjuurentasolla

Suomen Caritas Ry: Lupaamme tuoda sosiaalisia innovaatiota työllistymiskynnyksen madaltamiseksi Suomeen kansainvälistä Caritas verkoston esimerkkejä hyödyntäen

Mosaiikki ry: Lupaamme antaa maksutonta neuvontaa mm. työhaussa, Suomessa asumiseen liittyvissä kysymyksissä ja auttaa venäjänkielisten maahanmuuttajien työllistymään.

Tuglas-seura: Lupaamme tukea Suomen suurimman vähemmistön, virolaisten, kotoutumista ja osallisuutta Suomessa

- Joustavien koulutuspolkujen luominen edellyttää hyvää neuvontaa ja ohjausta.
- Kotoutumiskoulutuksen jälkeistä aikaa varten osallistujilla tulisi olla aito, toteuttamiskelpoinen suunnitelma.

Helsingin yliopisto: Lupaamme edistää maahanmuuttajien opiskelumahdollisuuksia ja tarjota asiantuntijuutta yhteiskunnan käyttöön

Turun Seudun TST ry: Lupaamme tukea parempaa kotoutumista

Cultura-säätiö: Lupaamme tukea Suomen venäjänkielisten sujuvaa kotoutumista ja osallisuutta Suomessa

Roihuvuoren monipuolinen palvelukeskus: Liikuntakaveriksi talojemme asukkaille

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus: Lupaamme työllistää ympäristötyöhön ja antaa eväitä työuran alkuun

Pormestariluodon asukasyhdistys ry: Lupaamme palkata maahanmuuttajia työllisyysprojektiimme

4H-järjestö: Lupaamme edistää suomalaisten lasten ja maahanmuuttajalasten vuorovaikutusta sekä edistää maahanmuuttajanuorten työllistymistä

Rovaniemen kaupungin maahanmuuttajatoimisto: Työkokeilupaiikkoja maahanmuuttajille

Akava: Lupaamme edistää maahanmuuttajien pärjäämistä työelämässä

4. Painopiste: Järjestöjen ja viranomaisten ennakkoluuloton yhteistyö ja uudet kokeilut

Kumppanuusohjelman laadinnan yhteydessä korostettiin erityisesti kuntien ja järjestöjen välistä yhteistyöhalukkuutta, kunnan keinoja tukea järjestöjä ja uusien toimintamuiden kokeilua. Järjestöt voivat toteuttaa kokeiluluonteisesti uudenlaista matalan kynnyksen toimintaa ja ne pystyvät reagoimaan melko nopeasti ajankohtaisiin tarpeisiin kuten esimerkiksi turvapaikanhakijoiden määrän kasvuun ja toiminnan järjestämiseen vastaanottokeskuksien yhteydessä. Järjestöt voivat toimia myös työnantajina ja työkokeilupaiikkojen tarjoajina, mutta ne tarvitsevat pitkäjänteistä tukea ja muuta kuntien mahdollistamaa yhteistyötä.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Annetaan mahdollisuuksia innovatiivisiin sosiaalisen työllistämisen kokeiluihin, joista on esimerkkejä ulkomailta (esim. ravintolat ja hotellit).
- Kotoutumisen tueksi voitaisiin luoda laajamittainen ”mentorointijärjestelmä” tai ”vapaaehtoisten tukihenkilöiden verkko” tukemaan kotoutumista. Koko joukko jo kotoutuneita ja osaavia ihmisiä voisi olla kiinnostunut toimimaan vasta tulleiden apuna.
- Kokeilujen seurantaan ja arviointiin tulisi kehittää mahdollisuuksia.

5. Painopiste: Työnantajien aktivoituminen ja innostaminen

Maahanmuuttajilla on paljon hyödynnettävää osaamis-potentiaalia. Ottamalla työnantajasektori vahvemmin mukaan on mahdollista saada piilotyöpaikat ja maahanmuuttaja potentiaalisena työntekijänä kohtaamaan. Työnantajien palvelua yhden luukun periaatteella pidettiin työpajassa tärkeänä.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Työnantajille on korostettava mahdollisuuksia hyödyntää maahanmuuttajia ja heidän osaamistaan työvoimana. Lisäksi tarvitaan selkokielistä markkinointia ja viestintää olemassa olevista palveluista ja tukimuodoista.
- Työnantaja tulee rohkaista uudistamaan rekrytointitapojaan ja -kanaviaan ja kehittämään perehdytyksen toimintamalleja huomioimaan paremmin maahanmuuttajia. Tämä edellyttää julkisen sektorin tukea.

6. Painopisteet: Työyhteisöjen monimuotoisuuden tukeminen

Maahanmuuttajat tuovat työyhteisöihin uusia näkökulmia, tapoja ja ideoita, jotka voivat johtaa innovaatioihin.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Työyhteisöissä tulisi panostaa esimieskoulutuksiin, monimuotoisuusvalmennuksiin, työvalmentajiin ja erilaisiin työparitoiminnan malleihin.
- Myös maahanmuuttajien kohdalla tulisi kiinnittää huomiota osatyökykyisten ja vammaisten henkilöiden mahdollisuuteen osallistua työelämään.
- Työyhteisöjen monimuotoisuuden hyötyjä tulisi voimakkaasti käyttää viestinnässä. Esimerkiksi maahanmuuttajat voivat auttaa avaamaan uusia markkinoita. Maahanmuuttajien kanssa toimiminen voi myös olla osa yrityksen yhteiskuntavastuuta.
- Yritysten vertaisviestintä on monesti viranomaisviestintää tehokkaampaa. Vertaisviestinnän kanavia ja verkostoja tulisi kehittää.

Infopankki.fi: Lupaamme tarjota ajantasaista ja monikielistä tietoa Suomesta maahanmuuttajille

Väinölän kirjastoyhdistys ry: Lupaamme tukea venäjänkielisiä maahanmuuttajia tarjolla tulkkausta ja neuvontaa

KSL:n Porin opintojärjestö ry: Lupaamme tarjota kielikoulutusta maahanmuuttajille

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö: Lupaamme edistää maahanmuuttajien kotoutumista kehittämällä työelämään liittyviä neuvontapalveluita

STTK: Lupaamme tukea maahanmuuttajien pääsyä suomalaiseen työelämään

Väestöliitto: Lupaamme tuottaa vanhemmuuteen, tasa-arvoon ja seksuaalioikeuksiin liittyvää tietoa kotoutujille

7. Painopisteet: Kielitaidon kehittäminen ja kehittymisen tukeminen

Kielitaito on monessa mielessä avainasemassa, ja sen viemistä tehokkaammin työpaikoille korostettiin aiheesta pidetyssä työpajassa.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Tarvitaan joustavia tapoja yhdistää työn tekemistä ja kielen oppimista, ja olisi päästävä irti ajattelusta, että ihminen on joko koulutuksessa tai työssä.
- Työyhteisöissä olevista mentoreista on saatu hyviä kokemuksia. Mentoreille on luotu myös työkaluja, joiden avulla voidaan tukea kielen oppimista työssä ja työpaikalla.
- Ihmisiä on rohkaistava käyttämään kieltä; aktiivisuus ja kielen käyttäminen arjessa on keskeistä oppimiselle.
- Kielitaitovaatimuksia tulee tarkastella kriittisesti eri ammattialoilla. Työnantajien ja viranomaisten tulisi mahdollisuuksien mukaan lieventää kielitaitovaatimuksia.

Suomen Pakolaisapu ry: Lupaamme tukea vastaanottokeskuksiin ja uusille kuntalaisille perustettavaa useilla kielillä toteutettavaa vapaaehtoistoimintaa, joka edistää suomalaisen kulttuurin, lakien ja kielen oppimista sekä tukee kahdensuuntaista kotoutumista

Lupaamme tukea ja ohjata nuoria aikuisia maahanmuuttajia vahvistamaan omaa toimijuuttaan sekä vaikuttaa siihen, että heidän kohtaamansa rakenteelliset esteet työllistymisen ja kouluttautumisen polulla vähentyisivät

Lupaamme tehdä laaja-alaisesti yhteistyötä eri toimijoiden kanssa kotoutumisen edistämiseksi ja tarjota asiantuntemustamme eri kotoutumisen toimijoiden käyttöön tarpeen mukaan

Suomen Mielenterveysseura: Lupaamme tarjota tukea maahanmuuttoon liittyvissä kriiseissä, tuottaa mielenterveyttä tukevaa aineistoa eri kielillä ja tarjota osallistavaa vapaaehtoistoimintaa

Tibidiscis Oy: Lupaamme kehittää kieltenopiskelun verkkopalveluamme tukemaan maahanmuuttajien itsenäistä suomenkielen opiskelua

Arffman Consulting Oy: Lupaamme toteuttaa vaikuttavia kotoutumisen palveluita

4.2 LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN KOTOUTUMINEN

Lasten, nuorten ja perheiden kotoutuminen on vahvasti kumppanuuksiin perustuvaa työtä. Yhteistyön periaatteina on toimijoiden tasa-arvo sekä pitkäjänteinen, yhteinen kehittäminen.

Suuri osa Suomeen suuntautuvasta maahanmuutosta on tapahtunut perhesyistä. Lasten, nuorten ja perheiden kotoutumista edistävissä työssä esimerkiksi järjestöjen ja kuntien välisellä yhteistyöllä on monella alueella pitkät perinteet. Lasten, nuorten ja perheiden kanssa tehtävä työ onkin monilta osin organisaatioiden sisäisiä ja ulkoisia raja-aitoja ylittävää.

4.2.1 Nykytila

Lasten, nuorten ja perheiden kotoutumisen edistämisen kenttää on laaja ja moninainen sekä osin hajanainen. Viranomaisten toimintaa säätelee usea laki. Erot alueiden välillä ovat suuria riippuen maahanmuuton profiilista, määrästä ja järjestökentän laajuudesta. Olosuhteet ovat erilaisia isommissa ja maahanmuuton suhteen kokeenimmissa kunnissa kuin pienissä maaseutukunnissa. Toisaalta pienissä kunnissa verkostot ovat tiiviitä ja tieto saattaa kulkea isoja kuntia paremmin.

Kumppanuusohjelman laadinnan yhteydessä esillä olivat aiheet kuten perustiedon lisääminen palvelujärjestelmästä, viranomaisten osaaminen, tulkkauksen määrä ja laatu palvelutilanteissa, liian vähäinen aika itse

asiakastyöhön ja eri palveluiden väliset yhteydet, kuten puutteet lastensuojelun yhteyksissä muihin palveluihin. Lastensuojelussa ongelmana on myös tuki- ja sijaisperheiden puuttuminen.

Kasvanut turvapaikanhakijoiden ja yksin maahan tulleiden alaikäisten määrä haastavat vakiintuneet toimintamuodot ja käytettävissä olevat resurssit. Osaamisen lisäämisen sekä tiedon ja toimivien toimintamallien levittämisen rooli korostuu. Kyse on osallisuuden luomisesta, näköalattomuuden ja yksinäisyyden vähentämisestä sekä syrjäytymisen ehkäisystä, mutta myös mielekkään ja hyvän perusarjen luomisesta. Pitkälti kyse on inhimillisestä kohtaamisesta sekä vuorovaikutukseen varatusta ajasta. Työssä on tärkeää huomioida myös pidempään maassa asuneet.

Lisäksi käynnissä on rakenteellisempi muutos. Suomi on muuttumassa toisen polven maahanmuuttomaaksi. Lasten ja nuorten ongelmat ovat pitkälti samanlaisia kuin muullakin väestöllä. Toisaalta lasten ja nuorten kotoutumiseen liittyy erityisiä kysymyksiä kuten opintojen jatkaminen peruskoulun jälkeen sekä oppimistulosten erot maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestöön kuuluvien oppilaiden välillä.

Kyse on inhimillisestä kohtaamisesta sekä vuorovaikutukseen varatusta ajasta.

Kumppanuusohjelmassa pyrittiin tunnistaman uusia aloitteita siihen, millaista kumppanuutta lapset, nuoret ja perheet kaipaavat nyt kotoutumisen, hyvinvointinsa ja osallisuutensa tueksi.

4.2.2 Painopisteet ja aloitteet

1. Painopiste: Neuvolatoiminnan kehittäminen

Neuvolassa käyvät laajasti lähes kaikki lapsiperheet, mikä on suuri voimavara. Neuvoloiden osaamisen kehittämisen lisäksi kumppanuuksien hyödyntämistä voisi entuudestaan vahvistaa.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Perustyön lisäksi neuvoloissa tulisi kiinnittää huomiota kotona olevien vanhempien yksinäisyyden lievittämi-

seen esimerkiksi ohjaamalla henkilöitä erilaisiin vertaisryhmiin tai järjestöjen muuhun toimintaan.

- Erilaisten vertaisryhmien toiminnan vakiintumista voidaan tukea, mikä helpottaisi niistä tiedottamista ja toimintaan ohjaamista.
- Kumppaneiden resursseja ja osaamista (esimerkiksi Väestöliitto) voidaan hyödyntää osaamisen kehittämisessä. Esimerkkejä on lukuisia – Väestöliiton resurssit, kahden kulttuurin perheiden DUO-toiminta (Familia Ry), Helsingin ensikohtien yhdistys tuki traumatisoituneiden

asiakkaiden kanssa sekä maahanmuuttajajärjestöjen työ perhe- ja parisuhdeasioiden parissa.

- Viranomaisten tietoisuutta voidaan lisätä saatavilla olevista hyvistä käytännöistä ja tiedosta, jota eri kumppanit voivat tarjota.
- Kunnan toimintojen sisällä tulisi hyödyntää luontevia yhteyksiä, esimerkiksi 4-vuotisneuvolan ja päiväkohtien varhaiskasvatussuunnitelmien teon yhteen tuomista.

2. Painopiste: Varhaiskasvatuksen kehittäminen

Myös päiväkodit ovat kohtaamispaikkoja, mutta neuvolasta poiketen kohtaamisia on päivittäin. Tämä luo mahdollisuuksia kohtaamisia tukevien tilojen luomiseen sekä periaatteessa myös erilaisten tietojen välittämiseen.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Päiväkotien tilojen hyödyntämiseen voidaan luoda malleja esimerkiksi järjestöjen erilaisen toiminnan tukemiseen. Tällaisesta on jo kokemuksia (esimerkiksi Ensi- ja turvakotien liitto). Päiväkotien vanhempainyhdistykset voisivat toimia aktiivisina organisoijina.
- Järjestöjen ylläpitämää lapsiperheiden mentori- ja ystäväperhetoimintaa voidaan kehittää.

3. Painopiste: Koulujen kehittäminen

Koulut nähtiin kumppanuusohjelman laadinnan yhteydessä osin vielä hyödyntämättöminä mahdollisuuksina. Potentiaalin hyödyntäminen edellyttää koulujen avautumista. Lisäksi samalla tulisi vaikuttaa ajatteluun myös maahanmuuttajien osalta; he voivat olla koululle resurssi.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Kouluille voidaan perustaa tukihenkilöverkko maahanmuuttajataustaisista kokemusasiantuntijoista. Tämän voisi toteuttaa järjestöjen kautta tai suoraan vapaaehtoistoimintana koulun toimesta.
- Koulujen vapaamuotoisempi iltä- ja kesäkäyttö mahdollistaisi nuorisotoimen ja koulun nykyistä vahvemman yhteyden. Näin voisi tukea myös vanhempien osallisuutta, sillä monella vanhemmalla on huoli esimerkiksi siitä, mitä lapsi tekee kesällä ja miten lapsi

voisi oppia kieltä. Tiloja voisi hyödyntää nykyistä enemmän myös harrastemessuihin, jotta nuoret ohjautuisivat esimerkiksi erilaisten järjestöjen toiminnan piiriin.

- Järjestöt voisivat tukea maahanmuuttajaperheitä Wilman ja muiden sähköisten vuorovaikutuskanavien käyttämisessä.
- Koulujen ja lastensuojelun välistä yhteyttä tulisi vahvistaa. Samalla on kuitenkin huomioitava, että lapsia, nuoria ja perheitä tukevia palveluja on tarkasteltava laaja-alaisesti asiakastarpeiden näkökulmasta. Yksittäinen palvelu ei useinkaan ratkaise tarpeita.

4. Painopiste: Nuoriin kohdistuvan toiminnan kehittäminen

Kumppanuusohjelman laadinnan yhteydessä toimijat arvioivat, että jatkossa rohkeutta ja visiointia tarvitaan erityisesti uudenlaisten kumppanuuksien näkemiseen. Kyse on siitä, miten toimijat mahdollisimman hyvin tulevat jokaista nuorta kotoutumaan Suomeen omista lähtökohdistaan.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Toimijat pitäisi saada keskustelemaan paremmin keskenään, mikä edellyttää yhteistyön ja kokemusten jakamisen foorumia, jossa toiminta perustuu yhdenvertaisuuteen ja osapuolten väliseen kunnioitukseen.
- Hyvien käytäntöjen jakamisen nykyiset sähköiset resurssit tehokäyttöön (esimerkiksi Innokylä ja kotouttaminen.fi).
- Nuorten mentorointitoimintaa on tehty eri hankkeissa ja mentoreita on myös koulutettu. Toiminta ei silti ole systemaattista. Yksilöllinen nuoren rinnalla kulkeminen olisi kuitenkin tärkeää. Mentorointiin tarvitaan

Suomen Pakolaisapu ry: Lupaamme tukea yksintulleita turvapaikanhakija-lapsia järjestämällä heille erilaisia aktiviteetteja ja omakielistä vertaisryhmä-toimintaa Helsingin alueella. Lisäksi jaamme yksintulleisiin turvapaikanhakija-lapsiin liittyvää tietoa muille ammattilaisille

organisointia ja resurssia. Rinnalla kulkemisessa pitäisi olla sekä pitkäkestoisia että lyhyempikestoisia mahdollisuuksia vapaaehtoisille.

- Järjestöjen ja yritysten yhteistyö edellyttää koordinaointia, mutta myös asennemuutoksia. Toimijat eivät aina puhu ”samaa kieltä”, vaikka yhteistyö voisi luoda kaikille osapuolille uusia mahdollisuuksia esimerkiksi hankerahoitetun toiminnan sisältöihin. Tämänkaltaisten uusien kumppanuuksien löytäminen edellyttää jonkinlaista portaalia tai sivustoa tai muutoin fasilitoitua neuvontaa.

5. Painopiste: Lapsia ja nuoria koskeva toiminta vastaanottokeskuksissa

Vastaanottokeskuksissa olevien lasten ja nuorten odotusaika voi olla pitkä, mikä on omiaan lisäämään ulkopuolisuuden tunnetta. Vastaanottokeskuksilla on rajalliset mahdollisuudet luoda toimintaa lapsille ja nuorille. Kumppanuuksien avulla on mahdollista luoda monenlaisia mielekästä tekemistä. Esimerkiksi järjestöjen toiminta

Vantaan Nicehearts ry: Lupaamme edistää tyttöjen ja naisten hyvinvointia ja vaikuttaa kotouttamisen edistämiseen yhteiskunnassamme

Suomen Nuorisoseurat: Lupaamme tarjota mahdollisuuksia kulttuuriharrastuksiin, osallisuuteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen

Hyrköistentien päiväkot: Lupaamme ottaa mallia lasten luontaisesta ennakko-luulottomuudesta

lisää osallisuutta, aktiivisuutta sekä luottamusta ja kanta-
väestön osallistuminen järjestöjen toimintaan lisää koh-
taamisten määrää vastaanottokeskusten asukkaiden ja
kuntalaisten välillä.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyö- teemoiksi:

- Viranomais- ja vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota tulisi vahvistaa, jotta toiminta kohdistuu tarpeiden mukaan. Erityisesti yksin Suomeen saapuneiden alaikäisten nuorten tilanteeseen pitää kaikkien osapuolien kiinnittää erityistä huomiota.
- Kouluikäiset saadaan kohtuullisesti koulutoiminnan piiriin. Haastavampaa on alle kouluikäisten saaminen varhaiskasvatuksen piiriin sekä peruskouluiän ylittäneiden tilanne. Viranomaisten huomion lisäksi tarvitaan kumppanuuksien hyödyntämistä erityisesti näihin kohderyhmiin. Tässä on mahdollisuuksia monenlaisille järjestöille urheiluseuroista maahanmuuttajien omiin järjestöihin.

Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö: Lupaamme mahdollistaa kiinnittymisen vammaisjärjestöihin tasavertaisiksi toimijoiksi maahanmuuttaja-taustaisille perheille, joilla on vammainen lapsi tai nuori

Preventiimi: Lupaamme lisätä ammattilaisten osaamista maahanmuuttaja-taustaisille nuorille suunnatussa ehkäisevässä päihdetyössä

6. Painopiste: Viranomaisten palveluosaamisen kehittäminen

Viranomaisten valmiudet ja osaaminen maahanmuuttaja-perheiden, -lasten ja -nuorten kohtaamiseen vaihtelevat. Palveluosaamista on pidettävä ajan tasalla.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Viranomaisten palveluosaamista voisi parantaa järjestötoimijoiden järjestämien koulutusten avulla. Palveluosaamisen ytimessä tulisi olla yksilöllinen kohtaaminen. Kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen voisi auttaa palveluosaamisen kehittämisessä. Kouluttajat voisi koota asiantuntijarekisteriin, joka olisi monen toimijan saatavilla.
- Viranomaisten osaaminen monikielisyyden osalta vaihtelee, joten tähän tulee kiinnittää huomioita esimerkiksi koulutusten muodossa. Tässäkin kokemusasiantuntijoita voisi hyödyntää.
- Pienempiä kuntia voidaan tukea tekemään yhteistyötä oman osaamisen ja toimintamallien kehittämisessä sekä resurssien jakamisessa.
- Palveluiden kehittämisessä tulisi huomioida kansainvälinen tiedonvaihto ja kansainväliset hyvät käytännöt.

7. Painopiste: Kuntien kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen

Kunnat ovat avainasemassa lasten, nuorten ja perheiden kanssa tehtävässä työssä, sillä kotoutuminen tapahtuu paikallistasolla.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Ennakkoluulottomat kokeilut, jossa viranomaiset tuovat palveluja lähelle asiakkaita esimerkiksi järjestöjen tiloja ja hyödyntämällä (esimerkiksi Vantaan Kotoutumisen Tsemppari -hanke). Vastaavasti on esimerkkejä siitä, miten järjestöt hyödyntävät toisten tiloja ja toimintoja (esim. Martat järjestämässä toimintaa MLL:n perhekahviloissa).
- Toimintaa kehitettäessä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että kaikilla perheillä on matalan kynnyksen mahdollisuus osallistua toimintaan (esim. perheet, joilla on vammaisia lapsia).
- Järjestöt voivat vastata perheen tarvitsemaan tukeen tarjoamalla tukea esimerkiksi kotiin. Kuntien pitkäjänteinen tuki järjestöille on tärkeää. Lisäksi kunta voi helpottaa järjestöjen hanketoimintaa esimerkiksi tukemalla tarvittavan omarahoitusosuuden maksamisessa.

CIMO: Lupaamme tukea koulutus- ja nuorisosektorin toimijoita kotouttamistyössä

Avartti-säätiö: Lupaamme antaa maahanmuuttajanuorten kanssa toimiville uusia, kotoutumista tukevia toimintamenetelmiä

Familia ry: Lupaamme edistää kahden-suuntaista kotoutumista Suomessa hyödyntämällä kahden kulttuurin perheisiin liittyvää osaamista

Mosaiikki ry: Lupaamme tarjota venäjänkielisten maahanmuuttajien lapsen ja heidän perhe tukipetus neuvontaa - kaksikielisten ja - kulttuuristen opetuspelien toteuttamisesta, joka tukea suomalaiseen yhteiskuntaan integroitunut kaksikielinen ja -kulttuurinen lapsi

Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma: Lupaamme tukea vammaisten ja pitkäaikaissairaiden maahanmuuttajien kotoutumista ja yhdenvertaista oikeuksien toteutumista

- Yritysten kanssa voidaan tehdä kokeiluja kotoutumisen edistämiseksi pelien, pelillisyyden ja erilaisten muiden sovellusten avulla.
- Jo olemassa olevat järjestöjen fyysiset pisteet ovat tiedonkulun solmukohtia, joita voisi käyttää nykyistä tehokkaammin, esimerkiksi Settlementtiliiton tyttöjen ja poikien talot sekä MLL:n perhekahvilat.

5. Edistetään valtion ja kuntien yhteistyötä pakolaisten vastaanotossa

Pakolaisten vastaanoton osalta valtion toimijoiden rinnalla on runsaasti tilaa myös kumppanuuksien kautta tehtävälle työlle. Avainasemassa tässä työssä ovat kunnat. Myös järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä on monella paikkakunnalla ollut jo pitkään.

5.1 NYKYTILA

Vuonna 2015 Suomeen tuli aiempaan verrattuna moninkertainen määrä turvapaikanhakijoita. Vastaanottokeskuksia on perustettu myös kuntiin, joilla ei ole entuudestaan kokemusta kotouttamistyöstä. Vastaanottokeskusten ympärillä on käyty myös paljon keskustelua. Vastaanoton osalta yhteistyö valtion ja kuntien välillä on oleellista. Kunnat tarjoavat oleskeluluvan saaneille kotoutumislain mukaisia palveluja, ja valtio korvaa turvapaikanhakijoiden kustannukset kunnille.

Vastaanottokeskuksista kuntiin siirtyminen on tärkeä huomioida turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyttyä, sillä oleskeluluvan saavilla henkilöillä on oikeus valita kotipaikkansa. Tämän vuoksi erityisesti vastaanottokeskuksen ja ”isäntäkunnan” välinen yhteistyö on tärkeää. Lisäksi kuntiin siirtyviä henkilöitä tulisi ohjata paikkakunnille, joissa on heidän tarpeisiinsa soveltuvia koulutus- ja työllistymispolkuja sekä kohtuuhintaisia asuntoja. Kysymys ei ole ohimenevästä haasteesta, vaan uudenlaisesta tilanteesta, joka edellyttää nykyisten rakenteiden ja palvelujärjestelmänkin kriittistä tarkastelua.

Kuntien asuntopolitiikka, maankäyttö, kaupunkisuunnittelu ja erilaisten asumisratkaisujen hyödyntäminen sekä laadukkaiden peruspalveluiden varmistaminen ja

monipuoliset harrastusmahdollisuudet ovat avainasemassa sosiaalisten ongelmien keskittymisen ja eriarvoisuuden lisääntymisen ehkäisemisessä eri kaupunkialueilla. Kuntien kotouttamisohjelma on oikea väline toimijoiden välisen koordinaation ja sujuvan työnjaon varmistamisessa.

Uudenlainen tilanne on herättänyt myös uusia kumppaneita, esimerkiksi useat yritykset etsivät tapoja edesauttaa kotoutumista ja työllistymistä joko yhteiskuntavastuun nimissä tai palveluita tarjoamalla. Vastaavasti suuri määrä yksittäisiä ihmisiä on aktivoitunut auttamaan vastaanotossa ja vastaanottokeskusten toiminnassa.

Kysymys ei ole ohimenevästä haasteesta, vaan uudenlaisesta tilanteesta.

Suomen Punainen Risti: Lupaamme moninkertaistaa kotoutumista tukevat toimintamme

Opintokeskus Visio: Lupaamme järjestää kotouttavaa opintokerhotoimintaa turvapaikanhakijoille ja suomen kielen koulutusta eri maahanmuuttajaryhmille

Mapa-projektit ry: Lupaamme ryhtyä ystävähdistykseksi

KKV:n henkilökunta: Lupaamme yhteisen sulkapallopelivuoron

Kajaanin Nuorkauppakamari: Lupaamme järjestää KAMU-tapahtuman

Nuori Pori 2100 ry: Lupaamme tukea pakolaisten kotoutumista liikunnan avulla

Suomen Pakolaisapu ry: Lupaamme tukea kuntia pakolaisten vastaanotossa ja kotoutumista tukevien monialaisten verkostojen ja palvelujen kehittämisessä sekä esimerkiksi asumiseen ja naapuruussopuun liittyvän tiedon levittämisessä

Lupaamme edistää vuoropuhelua uusien tulijoiden ja vastaanottavien paikallisyhteisöjen välillä ja sitä kautta olla luomassa sellaista ilmapiiriä, jossa kaikilla, niin yhteisön vanhoilla kuin uusilla asukkailla, on turvallinen olo.

5.2 PAINOPISTEET JA ALOITTEET

1. Painopiste: Eväät hyvään kotoutumiseen vastaanottokeskuksesta

Vastaanottokeskuksissa vietetty aika tulee käyttää järkevästi myös kotoutumisen näkökulmasta. Vastaanottokeskuksissa järjestettävän työ- ja opintotoiminnan ohella kumppanuuksien kautta voidaan tuottaa lisää kotoutumista tukevaa toimintaa vastaanottokeskusajalle.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Vastaanottokeskuksissa kielen oppimisen tukena voidaan hyödyntää järjestöjen vapaaehtoistoimintaa. Tällainen tuki ei kuitenkaan poista säännöllisemmän ja tavoitteellisen kotoutumiskoulutuksen tarpeita. Toimintaa tulisi priorisoida esimerkiksi peruskouluiän ylittäneisiin nuoriin.
- Maassa jo jonkin aikaa olleita kokemusasiantuntijoita voisi hyödyntää nykyistä enemmän ”kulttuurikummeina” tai ”lähettiläinä”.
- Oleskeluluvan saaneet henkilöt tulisi ohjata joustavasti oikeille koulutus- ja työllistymispoluille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tunnistettuun osaamiseen ja ammattitaitoon perustuen. Viranomaistyön lisäksi onnistunut toteutus edellyttää yritysten ja eriasteisten oppilaitosten vahvaa mukanaoloa.

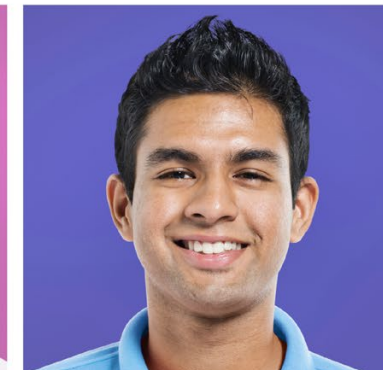
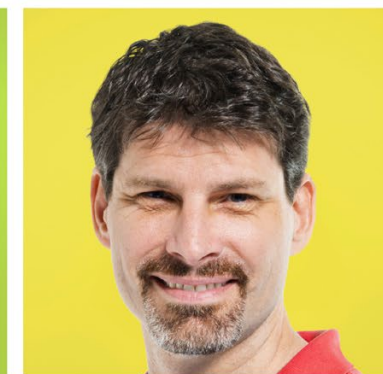
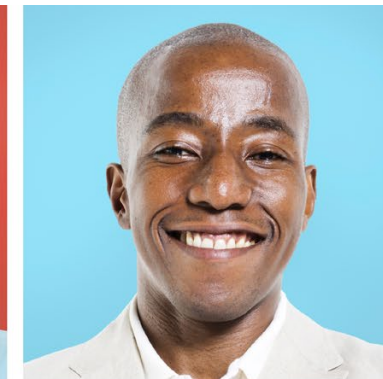
2. Painopiste: Ilmapiiriin ja asenteisiin vaikuttaminen

Julkinen keskustelu vaikuttaa ihmisten asenteisiin ja kotoutumisen ilmapiiriin. Tuomalla keskustelun

taustaksi tutkittua tietoa ja lisäämällä kohtaamisen mahdollisuuksia voidaan ennakkoluuloja ja myös pelkoja hälventää.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Järjestökentällä (esimerkiksi Suomen Pakolaisapu) on kokemusta sovittelutoiminnasta, jota voisi nykyistä laajemmin hyödyntää kunnissa. Erilaisia keskustelutalouksia (ml. asukasillat) on järjestetty useissa niistä kunnista, joihin on perustettu vastaanottokeskuksia. Kokemusta on useilla järjestöillä ja muilla toimijoilla (esimerkiksi Suomen Punainen Risti, Väestöliitto ja Suomen Pakolaisapu).
- Vastaanottokeskuksissa tapahtuvaan vapaaehtoistyöhön on luotava mahdollisuuksia niin keskustusten kuin järjestöjenkin taholta.
- Yrityksillä on halua auttaa ja yrityksiä tulee myös rohkaista tähän. Kohtaukset työnantajien ja vastaanottokeskuksessa olevien välillä voivat avata mahdollisuuksia myös myöhemmille koulutus- tai työllistymisratkaisuille.
- Kuntien poliittisten päätöksentekijöiden välille voisi luoda nykyistä systemaattisempaa vertaisverkostoa, jotta tietojen ja kokemusten vaihto olisi nopeaa ja sujuvaa. Myös vertaistuelle on tarvetta.
- Kuntien välille voisi luoda ”kummikunta”/”mentorikunta”-toimintaa, jossa enemmän kokemusta omaavat kunnat saisivat vertaistukea ja tarvittaessa henkilökohtaista neuvontaa vastaavalta virkamieheltä.
- Vastaanottoon ja kotouttamiseen liittyvien rahavirtojen tekeminen näkyväksi auttaisi kuntapäätäjiä tekemään faktoihin perustuvia päätöksiä.

3. Painopiste: Asumisratkaisuihin vaikuttaminen

Kohtuuhintaisia asuntoja järkevillä odotusajoilla löytyy harvemmin sieltä, missä on työtä ja koulutusmahdollisuuksia. Asuntojen uustuotanto on yksi osa ratkaisua, mutta lisäksi tarvitaan uusia aloitteita ja yhteistyötä.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Yksityisten vuokra-asuntojen omistajien näkökulmasta vuokraamista helpottaisi välivuokraus toimijalle (esimerkiksi yleishyödyllinen yhteisö), joka hoitaa vuokraamisen loppukäyttäjälle. Toimivan liiketoiminnallisen ratkaisun ohella tämä edellyttää hyvää eri toimijoiden välistä luottamusta ja kokeilunhalua. Kunnat ja elinkeinoyhtiöt voivat alueillaan kannustaa toimijoita tähän tuomalla tietoa jo kokeilluista ratkaisuista.
- Kotoutumisen tueksi voitaisiin koota ”asumistiimejä”, joissa olisi sekä kuntien että järjestöjen asiantuntijoita varmistamassa asumisen tukipalveluja ja luomassa sujuvia polkuja asumiseen.

4. Painopiste: Vastaanottokeskusten ja kunnan sujuvan yhteistyön varmistaminen

- Oleskeluluvan saaneiden sujuva siirtyminen vastaanottokeskuksista kuntiin on varmistettava, jotta kotouttamistoimenpiteitä voidaan toteuttaa vaikuttavasti. Erityisesti pienemmillä paikkakunnilla aktiivisella kolmannella sektorilla on tärkeä rooli viihtyisän ja osallisuutta korostavan arjen aikaansaamisessa.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- On varmistettava, että toimijoiden väliset prosessit ovat kunnossa, jotta siirtyminen vastaanottokeskuksesta kunnan asukkaaksi tapahtuu sujuvasti (esimerkkinä Oulussa pitkään tehty työ selkeän prosessin ja selkeiden vastuiden aikaansaamisessa).
- Vastaanottokeskuksia organisoii nyt erilaisia toimijoita ja osalla vastaanottokeskuskunnista ei ole aiempaa kokemusta. Aiemmin syntyneitä hyviä käytäntöjä on pyrittävä hyödyntämään myös tilanteissa, joissa kaikilla toimijoilla ei ole pitkää yhteistyön historiaa.
- Kuntien hyviä käytäntöjä pitää levittää ja aktiivisesti vastaanottaa muuttajien sujuvan siirtymisen varmistamiseksi (esimerkiksi Oulun ja Punkalaitumen mallit). TEM:n kotouttamisen osaamiskeskus ja sen alueellinen verkosto voisi olla tässä aktiivinen. Lisäksi esimerkiksi Kotona Suomessa -hankkeessa on varattu resursseja hyvien käytäntöjen levittämiseen. Kotouttaminen.fi-sivustolle on kerätty kotouttamista tukevaa tietoa.
- Kuntien toiminnan tulisi olla suunnitelmallista ja tavoitteellista turvapaikanhakijoiden sujuvan siirtymisen varmistamiseksi kuntiin. Tämä voi joidenkin kuntien osalta tarkoittaa myös muuttajien aktiivista houkuttelua esimerkiksi alueen elinkeinoelämän tarpeiden pohjalta. Seudulliselle yhteistyölle on tässä myös paikkansa. Tiedottaminen eri paikkakuntien ja alueiden mahdollisuuksista lisää sen mahdollisuuksia, että esimerkiksi työn kysyntä ja tarjonta kohtaavat.

6. Kannustetaan avointa keskustelukulttuuria, rasismia ei sallita

Arkinen kanssakäyminen ja avoin vuorovaikutus ovat onnistuneen kotoutumisen lähtökohdat. Kaikkien väestöryhmien jäsenet on pyrittävä osallistamaan ja kokemaan olevansa tärkeä osa yhteiskuntaamme.

Tämä edellyttää keskustelukulttuuria, jossa asioista voidaan keskustella avoimesti myös haasteineen ja ongelmineen, mutta jossa rasismia ei sallita missään väestöryhmässä. Kumppanuusohjelmassa on nostettu esiin toimenpiteitä avoimen keskustelukulttuurin kannustamiseen ja rasismiin puuttumiseksi.

6.1 NYKYTILA

Kesän ja syksyn 2015 aikana turvapaikanhakijoiden määrä nousi Suomessa merkittävästi. Julkinen keskustelu sekä valtakunnallisessa että sosiaalisessa mediassa on ollut usein tunnepitoista ja toisinaan kiivastakin. Tiedonvälityksen joukkoistuminen sekä nopeus vaikuttavat sekä tutkitun tiedon että huhupuheiden nopeaan leviämiseen.

Kumppanuusohjelmassa on keskeistä löytää ja tukea keinoja, joilla tuetaan faktoihin pohjautuvaa, ihmisarvoista keskustelukulttuuria. Avoimen tiedonvälityksen, kanssakäymisen edesauttamisen sekä toisaalta rasismien tunnistaminen ja ehkäisy ovat luonteeltaan jatkuvaa toimintaa. Kumppanit voivat parhaimmillaan tukea valtion toimenpiteitä näihin aiheisiin liittyvällä arkipäivän toiminnallaan sekä aktiivisella viestintä-, keskustelu- sekä vuorovaikutustoiminnalla. Maahanmuuttajien osallistuminen kansalaisyhteiskuntaan ja syrjäytymisen ehkäisy ovat tärkeitä paitsi hyvinvoinnin, myös radikalisoitumisen estämiseksi.

6.2 PAINOPISTEET JA ALOITTEET

1. Painopiste: Tiedon tuotanto ja välitys

Tietoa kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta on olemassa runsaasti. Tietopohja vaatii kuitenkin parempaa, koordinoitumpaa ja puhuttelevampaa tiivistämistä. Lisäksi kaikkea olemassa olevaa tietoa ei vielä riittävästi hyödynnetä. Tiedon kokoajan ja välittäjän roolin omaavia toimijoita puuttuu.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Koordinoidaan olemassa olevaa tietoa paremmin ja jäsennetään sitä erityisesti nuorten, kuntien työntekijöiden ja työnantajien hyödynnettäväksi.
- Tuotetaan selkeää faktatietoa siitä, millaisen puheen katsotaan kuuluvan sananvapauteen.

Arjen kohtaamiset ovat avainasemassa.

Suomen Venäjänkielisten Yhdistysten Liitto ry (FARO / SVYL): Lupaamme toimia venäjänkielisten järjestöjen edustus-, edunvalvonta- ja neuvotteluelimenä jatkossakin

Suomen Pakolaisapu ry: Lupaamme edistää tietopohjaista keskustelukulttuuria eri kanavissa tuomalla esiin UNHCR:n kumppanijärjestönä pakolaisuuteen liittyvää faktatietoa

Lupaamme lisätä suomalaisten nuorten tietoa ja ymmärrystä pakolaisuudesta ja sitä synnyttävistä tekijöistä. Lisäämme myös opettajien ymmärrystä pakolaisuudesta ja annamme heille keinoja käsitellä aihetta oppilaiden kanssa

Lupaamme levittää maahanmuuttoon ja pakolaisuuteen liittyvää osaamistamme ja tietoa mahdollisimman laajasti eri toimijoille

- Luodaan ammattilaisille suunnattu tietopankki viranomaisten ja tutkimus- ja kehittämistoiminnassa toimivien järjestöjen välille. Tietopankkiin voidaan listata määritelmiä, materiaaleja ja tietoa asiantuntijoista. Varmistetaan, että sisältöä on saatavilla myös ruotsiksi ja markkinoidaan tietopankkia aktiivisesti medialle.
- Perustetaan monipuolinen ja asioihin avoimesti ja rohkeasti tarttuva Faktabaari-henkinen ("myth busters") ryhmä, joka ottaa nopeasti kantaa mediassa esitettyjen väitteiden todenmukaisuuteen.

Ihmisoikeusliitto: Lupaamme edistää sukupuolten tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia maahanmuuttajayhteisöissä

Hämeenlinnan seudun Setlementti: Lupaamme edistää kahdensuuntaista kotoutumista ja tarjota väyliä kohti työelämää

Haapaveden Opisto: Lupaamme edistää alueen yhteisöjen ja maahanmuuttajien kohtaamista

Kuopion Setlementti Puijola: Lupaamme edistää kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä maahanmuuttajan aitoja kontakteja kantaväestöön

Suomen Vapaakirkko ja ViaDia ry: Kaksisuuntaista kotoutumista edistämässä

Selkokeskus ja Yle Uutiset selkosuomeksi: Lupaamme kannustaa ja tukea työyhteisöjä, jotka haluavat puhua selkosuomea maahanmuuttajatyöntekijöiden kanssa

Kalevalaisten Naisten Liitto: Lupaamme edistää maahanmuuttajanaisten sopeutumista tarjoamalla tietoa Suomen kulttuuriperinnöstä kunnioittaen kotoutujien omaa kulttuuriperintöä

ETNO: Lupaamme kehittää hyvien etnisten suhteiden seuranta

2. Painopiste: Tietopohjan parantaminen osana osaamisen kehittämistä

Avoimen keskustelukulttuurin kehittäminen edellyttää maahanmuuttajajärjestöjen osaamisen vahvistamista, uusien menetelmien hyödyntämistä opetuksessa ja erilaisten arkisten toimintaympäristöjen ottamista huomioon. Väärinkäsitysten välttämiseksi ja tiedon lisäämiseksi tulee myös Suomen kulttuuriin, tapoihin ja arvoihin liittyvää koulutusta lisätä määrätietoisesti maahanmuuttajille.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Nostetaan maahanmuuttajajärjestöjen piiristä esille koulutus- ja valmennusorganisaatioita, jotka voivat yhdessä tarjota kunnille erilaisia koulutuksia.
- Välitetään viestiä tunnettujen henkilöiden ja erilaisten medioiden (televisiosarjat, teatterikiertueet, asukasilat) avulla.
- Kehitetään projektiluontoisesti erilaisia tapoja keskustella maahanmuuttoon liittyvistä ilmiöistä koulussa.

3. Painopiste: Kohtaamisten lisääminen

Arjen kohtaamiset ovat avainasemassa maahanmuuttajien kotouttamisessa suomalaiseen yhteiskuntaan, sillä ne osaltaan purkavat ennakkoluuloja ja pinttyneitä käsityksiä. Järjestöjen, työnantajien, yritysten ja viranomaisten tulee tehdä aktiivisemmin yhteistyötä kohtaamismahdollisuuksien lisäämiseksi ja niihin liittyvien käytäntöjen välittämiseksi.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Kehitetään kotoutumiskoulutuksen rakenteisiin enemmän kohtaamisen mahdollistavia paikkoja (koulut, päiväkodit ja vanhainkodit) ja selvitetään, millaisilla

malleilla vapaaehtoistoimintaa voitaisiin tuoda esimerkiksi kouluihin.

- Kannustetaan järjestöjä toteuttamaan asiakasiltoja, kirjastoiltoja ja muuta maahanmuuttajien ja kantaväestön kohtaamista edistävää toimintaa.
- Hyödynnetään kohtaamisissa dialogisuuteen ja soviteluun liittyviä menettelyjä ja kehitetään niiden käyttöä tukevia paikallisia rakenteita.
- Herätellään yrityksiä huomiomaan kulttuurien väliset kohtaamiset vahvemmin osana yhteiskuntavastuu-ajattelua.
- Kehitetään malleja tukea turvallisuusalojen ja turvallisuusviranomaisten vuorovaikutusosaamista.
- Dokumentoidaan ja levitetään erilaisista kohtaamisista syntyviä hyviä kokemuksia, oppimista ja asenne-muutosta. Hyödynnetään tässä työssä esim. Etnisten suhteiden neuvottelukunnan alueellista toimintaa.
- Järjestetään maahanmuuttajille kohtaamisia suomalaisiin yhteisöihin, työpaikoille ja kouluihin, jossa he voivat kuulla miten Suomessa yhteisöllisiä ja muita asiakokonaisuuksia hoidetaan.

Tammenlehvän Perinneliitto ry:

Lupaamme osallistua maahanmuuttajien kotouttamiseen jakamalla syyskuussa julkaisemaamme teosta

Owal Group Oy: Lupaamme kehittää vihapuheen ja rasismien vaikutusten arviointia

4. Painopiste: Viranomaistoiminnan kehittäminen ja nollatoleranssi rasismille

Kumppaneiden osaamisella voidaan tukea myös viranomaistoiminnan kehittämistä.

Kumppaneiden aloitteita mahdollisiksi yhteistyöteemoiksi:

- Selvitetään, millaisin kumppanuuskeinoin poliisin ammatitaidon kehittämistä rasististen rikosten tulkinnaissa voitaisiin tukea kaikkien väestöryhmien osalta. Kehitetään SPR:n Ilmoita rasismista -kanavan ja muiden sovellusten hyödyntämistä.
- Kehitetään etnisten ryhmien välisen rasismin tunnistamista ja käsittelyä hyödyntäen esimerkiksi Non-fighting generationin kehittämis- ja tutkimushanketta.
- Vahvistetaan maahanmuuttajien ”omiksi” kokemissa ympäristöissä toteutuvia viranomaisten ja maahanmuuttajien välisiä foorumeita. Yhteistyömahdollisuuksien tunnistaminen helpottuu järjestösektorin vahvistuessa.
- Kannustetaan järjestöjä ottamaan huomioon yhdenvertaisuussuunnittelu.
- Tuetaan restoratiivisten oikeudenkäynnin menetelmien hyödyntämistä ja korjataan väestöryhmien välisiä suhteita sovittelumenettelyin. Lisätään viranomaisten tietoisuutta näistä menettelyistä.

Naapurisuussovittelun keskus:

Lupaamme edistää vuoropuhelua uusien tulijoiden ja vastaanottavan paikallisyhteisön välillä

Mosaikki ry: Lupaamme edistää venäjänkielisten maahanmuuttajien kotoutumistaan julkaisemalla ja kehittämällä maahanmuuttajatiedotusta Suomessa ja tarjoamalla maahanmuuttajaneuvontaa ja apua suomen ja venäjän kielellä

RASMUS ry: Lupaamme edistää maahanmuuttajien kotoutumista vaikuttamalla asenteisiin ja edistämällä rasismia ja muukalaispelon vastaista toimintaa

Helsingin seudun kesäyliopisto: Edistämme monimuotoisuutta ja kansainvälisyyttä

Kirkko Helsingissä: Lupaamme toimia rasismin ehkäisemisessä, kotoutumisen tukemisessa ja hyvän sosiaalisen yhteiselämän edistämiseksi. Keinojamme ovat oman, laajan toimintamme kynnysen mataltaminen, suomenkielisen opetuksen järjestäminen, vapaaehtoistyön mahdollisuuksien tarjoaminen, työllistymismahdollisuuksien kanavien etsiminen ja tarjoaminen sekä hyvien suhteiden edistäminen eri uskonnollisten yhteisöjen välillä tekemällä yhteistyötä laajasti eri verkostoissa. Lisäksi järjestämme koulutusta työntekijöillemme ja vapaaehtoisille kotoutumiseen liittyvissä ja mahdollistavissa asioissa mielenavoinna -asenteella.

Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistys (KLYY): Teemme luonto-opaskirjan maahanmuuttajille

ETNO: Lupaamme edistää kotoutumista Vaivatonta vaikuttamista -kehittämishankkeella

ETNO: Lupaamme toteuttaa toimintasuunnitelmamme mahdollisimman osallistavasti

Setlementtiliitto: Lupaamme edistää paikallisuutta, yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta sekä sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja rakentavaa keskustelua maahanmuutosta

Suomi-Somalia -seura: Lupaamme tukea kotoutumista, monikulttuurisuutta ja suvaitsevaisuutta monipuolisesti

Kalliolan settlementti: Lupaamme edistää yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta sekä sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja järkevää keskustelua maahanmuutosta

7. Osallistuminen kumppanuusohjelmaan

Kumppanuusohjelman käynnistäminen on tavoite kana-voida ja pitää yllä erityisesti syksyllä 2015 kansalaisyhteiskunnasta ja elinkeinoelämästä noussutta halua tukea pakolaisten vastaanottoa ja kaikkien maahanmuuttajien kotoutumista. Tavoitteena on tuoda laajasti eri alojen ja sektorien toimijoita yhteen aina viranomaisista kuntiin, yrityksiin, yhdistyksiin ja yhteisöihin. Kumppanuusohjelma on myös pyrkimys osoittaa, että meillä kaikilla on mahdollisuus tukea maahanmuuttajien kotoutumista.

Kumppanuusohjelman työstäminen on osoittanut kotouttamistyön kentän laajuuden ja sen moninaiset kyt-köskohdat eri aloihin sekä sektoreihin – näitä hyödyntä-

mällä kotouttamistyötä voidaan yhteistyöllä vahvistaa ja laajentaa. Sen, minkälaiseksi kumppanuusohjelma muo-toutuu ja miten se käytännössä toteutuu, määrittelevät ohjelmaan osallistuvat kumppanit.

Lähde siis mukaan kumppanuusohjelmaan esimer-kiksi osallistumalla sen puitteissa järjestettäviin tilaisuuk-siin tai tutustu mukana oleviin kumppaneihin kotouttami-nen.fi-sivuston jatkuvassa kumppanihaussa. Voit ottaa kumppaneihin yhteyttä uusien, kotoutumista tukevan aloitteiden, ideoiden ja yhteistyön pohjalta. Voit myös käyttää tähän julkaisuun koottuja aloitteita ja lupauksia oman organisaatiosi toiminnan suunnittelun tukena.

Kumppanuusohjelmaan osallistuvilla toimijoilla on yhteistyön kautta mahdollisuus tukea kotoutumisen prosesseja ja luoda uusia osallistumisen sekä yhteis-työn malleja, jotka hyödyttävät maahanmuuttajien lisäksi koko yhteiskuntaamme. Uudet yhteistyön mallit voivat tarjota myös maahanmuuttajien omille yhdistyksille sekä yhteisöille mahdollisuuden olla aktiivisemmin kotoutu-misen tukena.

Kumppanuusohjelman laajamittaisella toteutuksella voimme yhdessä rakentaa yhdenvertaista, innovatiivista ja yhteisöllistä Suomea.

Kotoutuminen on kumppanuutta – tule mukaan!

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
Työllisyys- ja yrittäjyysosasto
Varpu Taarna
PL 32, 00023 Valtioneuvosto
Puh. 029 516 001

TEM oppaat ja muut julkaisut 4/2016
ISSN 2342-7914 (painettu)
ISBN 978-952-327-107-4
ISSN 2342-7922 (verkkojulkaisu)
ISBN 978-952-327-108-1

Taitto: Nórr Design
Paino: Lönnberg Print & Promo, 4/2016

